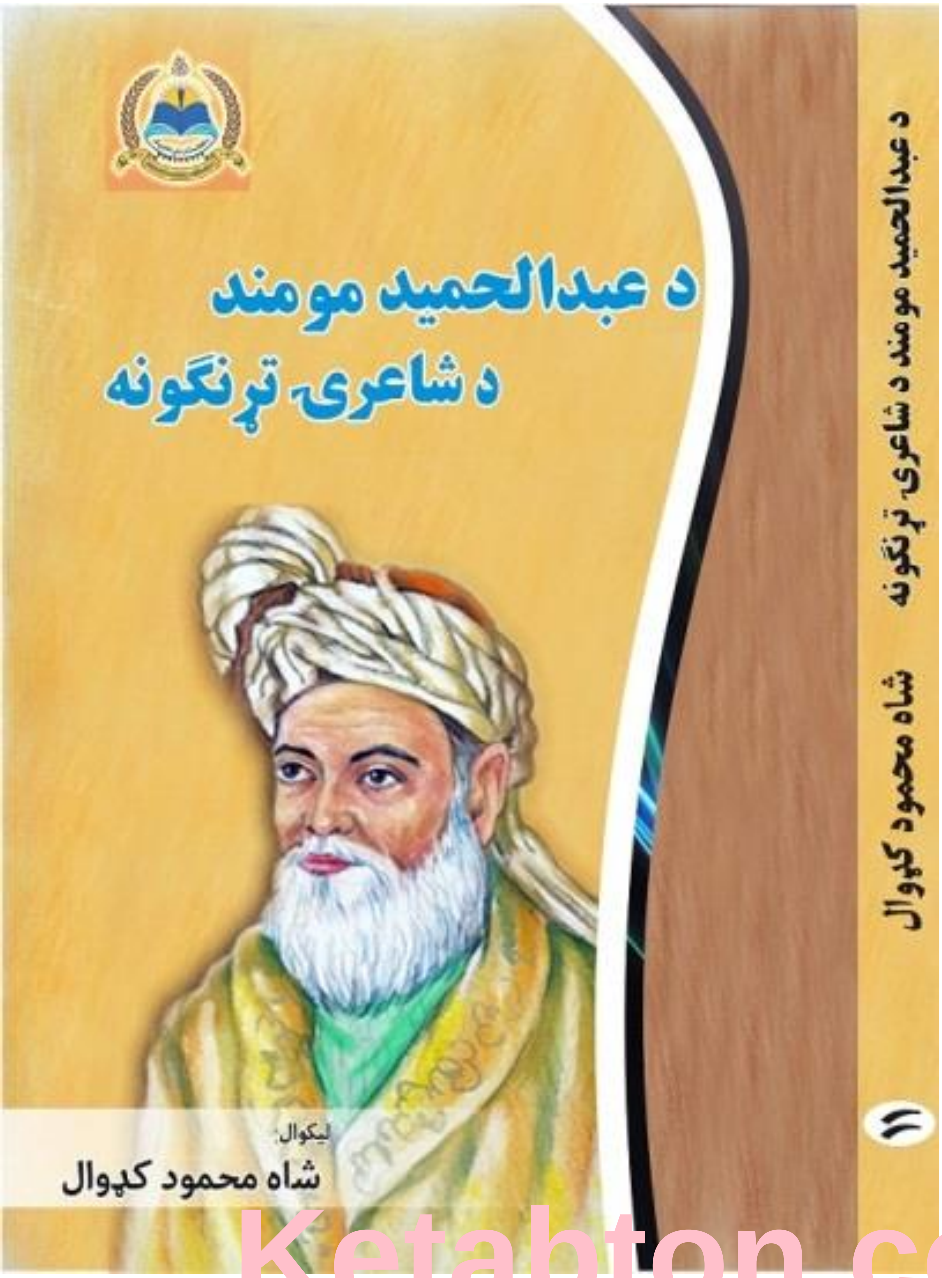

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ ترنګونه

www.melitahrik.com
0777 400 116

شاه محمود کډوال

۱۳۹۳ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالـۍ

ژوند ، پوهې او ګروهې ته!

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کډوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله
په درناوي
د افغانستان ملي تحریک
فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په ربښتینې مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړینو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلي هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خیال په نړۍ ورننباسي .

په شعر کې ترنګ جوړونه یا شاعرانه ترنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا ترنګونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخیږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي ځیل ځای ونجوي همداسې ترنګونه هم دي ، چې یوه برخه یې د یوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځېړنــې پــه بهيــر کــې ، د کابــل پوهنتــون ، د ژبــو او ادبيــاتو پــوهنځي ، د پښــتو ژبــې او ادب څــانګې ، زړه ســواند او مهربــان اســتاد پوهنــوال محمــد رفيــق (رفيــق) لاربښــوونواو مالومــاتو زمــا د څېړنــې کــار ګړنــدی کــړ او پــه دې برخــه کــې يــې غــوره مشــورې ، د دې لامــل شــوې ، چــې خپــل کــار پــه ښــه توګــه پــای تــه ورســوم . همدارنګــه پــه دې برخــه کــې د اســتاد محمــد آصــف صــميم کتنــو هــم د آثــر پــه بشــپړتيا کــې ســتره ونــده درلــودې ، چــې پــه تــرخ کــې يــې آثــر د خپــراوي جوګــه شــو . همداســې د څېړنــې پــه بهيــر کــې د کابــل او لغمــان پوهنتونــو لــه ځوانــو او تانــدو اســتادانو اورنګزيــب اســحاقزي او اجمــل ښــکلي د مرســتو لــه کبلــه ورتــه کــورودانی وايــم او د ټولــو د ســوکالۍ پــه هيلــه يم .

درنښت

شاه محمود کډوال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک
مخګڼه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پیژند... ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
ترنګ څه ته وايي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
ترنګونه... ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

د ژبې په بډاينه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له يوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېرياله پېښې، واقعيتونه او اړتياوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختيا او پرمختيا کې ياد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سيوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتيا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بيا د شاعر په ذهني ځواك، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د يوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. يو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او يو شمېر يې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي ، چې د ترنګ په جوله کې يې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی يوون دی، چې تر يوه ډېر ژبني توکي لري. د يوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وييپوهنه کې ترنګ هغه وييونه رانغاړي ، چې تر يوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوګرى... په غونډله پوهه کې غونډله پوهيز ترنګونه، چې دا بيا له وييزو هغو سره توپير لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري څانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حميدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا ، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې يې هم کارېدنه شونې ده.

په يوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبيهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بيا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه يې، چا يو او چا بل ډول ښوولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ایډیمونه) هم د شاعرانه ترڼګونو تر سرلیك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم یو ترڼګ دی، په یوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به یې په دې لیکنه کې ولولئ.

د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژندنه

عبدالحمید مومند، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه یې څرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د یوولسمې هجري پېړۍ په پای کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحمید مشهور وو. په پارسي ادبیاتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وایي، چې عبدالحمید مومند په ۱۱۴۵ هـ کال کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هدیره کې ښخ دی.

حمید د شعر ویلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پیداکولو کې د مهارت خاوند وو. حمید د خپل ادبي فعالیت په دوران کې داسې رنګینه، ښکلې او په بدیعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستیو دی د موشګاف په لقب وستایه.

عبدالحمید مومند د شعر یو رنګین دیوان لري، چې زیاتره غزلې پکې راغلې دي. یو ترکیب بند ، مخمس، څو قصیده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحمید مومند د مولینا غنیمت کنجاهي نیرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حمید ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بیتونه یې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بیتونه ۱۵۰۰ دي. له نیرنګ عشق سربېره عبدالحمید مومند د هلالي چغتایي د شاه و درویش کیسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حمید دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوره، خوندوره او هنري ده. پر دیوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ په بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** هـ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختـﻚ او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزېب (۱۰۶۸ هـ – ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزېب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې ځلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزېب مرګ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې ؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروابناد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شاعرۍ

او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویي کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هی توبه د محمدشاه له سلطنته
شهسوار سنګروال نیازی د دې بیت په اړه وایي، چې پر هند باندې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي ؛ نو دی خو د احمدشاه بابا معاصر دی او تر دغه وخته ممکن حمید بابا ژوندی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبک

سبک عربي نومونه ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلې کولو او تویولو په مانا راځي. په اصطلاح کې سبک د ویلو او لیکلو ځانګړې ډول او طرز ته ویل کیږي. د عربي د سبک په مقابل کې اروپایان د (Style) ویی کاروي، که څه هم، چې د سټایل ویی تر سبک ډېر پراخوالی او ارتوالی لري ؛ ځکه چې لوېدیځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپاره، چې په یوه ځانګړې او ممتاز ډول سره وي (Style) کاروي. د پاړسو پخوانیو ادیبانو به د سبک پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ویي کارول ؛ مګر اوس د سبک نومونه او ویی ډېر دود شوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبیاتو ګرده څېړونکي او پوهان په دې عقیده دي، چې د هندي سبک بنسټهونه، په پښتو شاعرۍ کې تر هرچا د مخه عبدالحمید مومند دود کړي دي او زیار یې ایستلی دی. د دغه ادبي سبک له غوښتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیاره کړې ده. د دې سبک له ځینو ځانګړنو له خپلولو سره سره، حمید د خپل شعر جوله پښتني وساتله او دا په دې مانا ، چې ده په دې برخه کې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبک بنسټهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .

ادبپوهانو د هندي سبک سترې ځانګړنې داسې ښوولي دي:

۱ – د دغه سبک تابع آثار زیاتره ابهام او پېچلتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې ځرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبني توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات ځرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .
سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – د نویو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ – مضمون پنځونه (آفریني).
۳ – د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وینا پېچلتیا او کړکیچ.
۴ – په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ – د مضمون او تشبیه د رامنځته کولو لپاره له چاپېریال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ – د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ – د تخیل زیاته ژورتیا (۱۱: ۹۵).

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حمید بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ – حمید د هندي سبك پیرو دی او د دې سبك یو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنیا کې د عشق یوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بیان کې به یې ډول ډول خیال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، بڼو، وروځو او قد ستاینه کېده. شاعر به د سترګو په ګولیو لګېدلی یا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او یا به د ېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې یو شاعر نه دی، لکه د دې سبك نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شیدا.
۲ – د حمید بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنایع، لکه تلمیح عارفانه تجاهل حسن تعلیل، استعارې، تشبیه او کنایې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیاموميي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنايي لري.
۴ - د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې
او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی ، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترنګ څه ته وايي ؟

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې دوه یا له دوو ډېر ژبني یوونونه، ویي او توکي سره ونښلي او یوویی او یا یومانیز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا وښندي (۳: ۲۹).

ترنګ د هغو دوو یا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) ویيونو او ګړونو یو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې یو له بله سره پښوییز اړیکی ولري یا د دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې يې یو له بل سره پښوییز اړیکی ولري. د ترنګونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې څرګندېږي، چې ترنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د ترنګ ځانګړنې:

۱ - ترنګ له دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او ویيونو څخه جوړېږي.

۲ - په ترنګ کې یوویی د بل تابع ګرځي.

۳ - په ترنګ کې د ویيونو ترمنځ غونډله پوهیز اړیکی ټینګېږي.

۴ - ترنګ تر ويي پراخ او ترښتي مانا څرګندوي.

۵ - د غونډلي او ترنګ ترمنځ توپیر او بېلوالی اړین دی (۱: ۳۹،۴۱).

د ترنګ ډولونه:

په پښتو کې ترنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بیا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف ـ نوموال ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د ترنګ آره او بنسټېزه برخه يې نوم وي او دغه ترنګونه په غونډله کې د ایښي او په نوموالـه غونډله کې د ایښوني په برخه کې راځي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموال تړنګونه دا لاندې ډولونه لري:

۱ - تولي تړنګونه:

دا هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم اړوندتيا بل نوم يا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په توليزو تړنګونو کې يو تولنومی او بل تولنوم راځي. تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت يې په دې ډول دی:

تولوييکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول تړنګ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتيا لپاره: د کندوز ختکې.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د څرګندتيا لپاره: د ازادۍ ځلې.
- د ظرفيت لپاره: د تېلو بوتل، د اوبو ګيلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

۲ - ستاينوم تړنګونه:

دغو تړنګونو ته، چې په عامه توګه ستاينوم تړنګونه وايي، هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم يا نومځري د اکر څرګندوالی د ستاينوم له لارې څرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زيړ ګل....

په پښتو کې ستاينوم تړنګونه داسې جوړېږي:

(ستاينوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاينوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاينوم)

(ستاينوم + ستاينوم)

۳ - شمېر تړنګونه:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تړنګونه دي ، چې له شمېر او نوم یا شمېرنوم او شمېرلي ځخه رغېدلي وي. جوړښت یې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي ځخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، یو کور پینځه خونې.
۴ - کړول تړنګونه:
هغه تړنګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي یې کړولونه وي. دا تړنګونه د بېلابېلو ماناوو د څرګندونې لپاره له ځینو نورو وییونو (ټینګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره یو ځای کېږي او ټول تړنګ یې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې بڼو جوړېږي:
الف - کړول + کړول = کړول تړنګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.
ب - نوم + نوم = کړول تړنګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.
ج - ستاینوم + ستاینوم = کړول تړنګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نیم نیم ، لوی لوی.
د - شمېرنوم + شمېرنوم = کړول تړنګ، لکه: پینځه پینځه، یو یو، شل شل.
ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول تړنګ، لکه: یو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.
و - ستاینوم + کړول = کړول تړنګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.
ز - نومځری + نومځری = کړول تړنګ، لکه: ځوك ځوك، کوم کوم.
ح - ستاینوم + ستاینوم = کړول تړنګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښیار.
۵ - ټینګار تړنګونه:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې دا ډول ترنګونه له دوه همغږو او همماڼيزو وييونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ – چې يو ويی په ترنګ کې کټ مټ بيا راشي.

۲ – چې يو ويی په لږ بدلون سره بيا راشي. لکه: ډز ډوز، ټک ټوک، درب دروب، سم دم.

۳ – چې په دويم ويي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) يا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خړپړ، پټی متی.

۶ – وييك ترنګونه:

دې ته ځکه وييک ترنګ وايي، چې له وييکو او نوميز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنګونو کې نوميز مرکز، نومځری، ستاينوم يا کوم بل نوميز ترنګ وي. په دې ډول ترنګونو کې وييکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب – کړ ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه يې کړونه وي. دغه ډول ترنګونه تر ډېره په غونډله کې د ايښوني برخه جوړوي.

کړ ترنګونه پښوييزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه يوه غونډله هم ګڼل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترنګونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترنګ، لکه: کتاب لوستل، ليک ليکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترنګ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترنګ = کړ ترنګ، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: انسان يم.
- ستاينوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: جوړ يم.
- کړول + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: لرې يم، نږدې يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شمېرنوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: يوه ده، دوې دي.
- د يم، وم. مرستيال کړونه + کړونه يا کړ ستاينوم = کړ ترنګ، لکه: راغلی يم
ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی يم .

لنډه دا ، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ ترنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې ليکنې په اډانه کې نه ځايېږي (۱۲: ۷۴ - ۷۷).

غونډ يا ترنګ د غونډلې د آرو او يا مرستيالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاينوميزو کړولونو او وييکو) يو سست وييغونډ يا ترنګ دی. داسې چې رغنده توکي يې سره خپلمنځي پښوييز اړيکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د يوه يوون يا واحد (Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کېږي او له نورو رغندو يوونو (Components or Constituents) سره يې پښوييز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده توک يې دغه راز اړيکي پرکار واچوي. په بله ژبه، يو عادي غونډ له ترښتي پلوه يو سست ترنګ بلل کېږي او هغه دا ، چې رغنده توکونه (ګړونه، وييونه او وييکي) يې په خپل منځ کې د پښوييز ادلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خونديينې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمننې له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځيري " توکونه يې سره زياتره يووالی لري او پر هماغه غوره يا وروستي توک يې ټيکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زياته دود ده، چې وايي: پلانې شاعر خورا ښه او ښکلي ((ترنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر ليکي: په ترنګ کې چې له دوو ياتر دوو له ډېرو وييونو رغېږي، يوه نوې مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومو. تړنګونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستایوال، ورتنیز (تشبېهي)او استعاري تړنګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به تړنګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.
دلته ((تړنګ)) د وییپوهنې او بیا وییرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوې) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي تړنګونه ، په بله وینا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهیز یا نحوي تړنګ) ویل کېږي او دویم ډول ته (وییز یا لغوي تړنګ). لومړی ډول د دوو یا زیاتوو وییونو او وییکو یوه ټولګه ده، چې په یوه غونډله کې د یوه شننوړ او ونجوړ یوون په توګه یو ټاکلی پښوییز او مانیز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، یوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازیګر پر دړیو بجو په ملي بس کې، یوه سترادبي بنډارته، ځي) غونډله. وییز تړنګ بیا له دوو یا زیاتو وییونو او وییکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه یواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره یې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهیز پلوه د یوه یواځیني خج او (پېر: آر، اوښتي) اړوند تابع وي، لکه: پیمخی، سترګوری، تمځی، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب- ساپوهنه....
په دې لړکې شعري غونډونه یا ((تړنګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د یوونونو په توګه، د جولیز، غونډله پوهیز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نیول کېدای شي او هله بیا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهیز غونډونه دي، نو اړینه نه ده، چې تل دې رغنده توکي یواځې خپلواك وییونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وییکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لړ کې د همدغو څلورګونو ترېنګونو((توالی اضافات)) چې په دوديزو ادبي فنونو کې ويار بلل کېده، اوس يې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي.
دادی، دلته يې څو بېلګې وړاندې کېږي:
برندې سترګې، لکه: د اسمان ستورې، په سترګو سترګو کې، پر بلې ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سيورې لاندې، پر وربښمين بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرندو وينو د ګلمينو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.
هرګوره،استاد غضنفر شعري ترېنګونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تـــــــــــــــــــــــولي، وصــــــــــــــــــــــــــفي
تشبيهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو يوه برخه رانغاړي.که نه يوائې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصيفي، بدلي، عددي، متممي قيدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسې درواخله .
په هره توګه، د ترېنګونو هماغه ساده ډولونه هم ، چې د دوو خپلواکو(ساده يا مشتقو) وييونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وييکي دومره برخه نه اخلي، تر يووستويو وييونو څخه د شعري انځورونو (اېماژونو)، په تولېز جاج، د ((شعريت)) لپاره ښه ترا لياره هوارولای شي او د ژبني پوتنسيال د آر له مخې يې زېږون ناپايه (نامحدوده) دی، په بله وينا ، شاعر يې له اړتيا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.
استاد غضنفر هڅه کړې، د جيلاني جلان د شعر دارزونې په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازيګر په (پر) زېږ جبين به ګل ګل وکرل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غرېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته زيړ جبين وصفي ترړنګ دی. د مازيګر زيړ جبين، استعاري ترړنګ دی. ځوان ګودر هم استعاري ترړنګ دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبيه شوی دی. بيا د تشبيه يو اړخ ياني مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او يواځې يوه ځانګړنه ياني ځواني يې ياده شوې ده او د نجونو مذهب تولي ترړنګ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وايي، د شال او شړۍ نه سره کيږي، خو په پکتيا کې شړۍ ښکلی او رنګين لباس دی. جلان وايي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي

دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښخه ده

دلته سور غرور وصفي ترړنګ (غرور) ستايلی او (سور) ستاينوم دی او د لمر اوږې استعاري ترړنګ دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري ترړنګونو مالامال ده. د ده ترړنګونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وايي، چې په ځينو ژبو کې ترړنګ جوړول اسانه دي، خو په ځينو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره ترړنګونو ته مخه کوي. دی وايي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه

چا ترينه ليو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان ترړنګ په وريسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زيږوي.

دا خبره چې ترړنګ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبيا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې ځيرکې چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((يو ناپايه رغاونيزه وړتيا او پوتنسيال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بيا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بيا پارسي ژبې هومره کار يا ګټه اخيستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمیدبابا د ژوند ، شاعرۍ اوشاعرانه تړنګونو په اړه د لنډو مالوماتو لـه وړاندېینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

www.melitahrik.com 0777 400 116

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه تړنګونه

- وړې سترګې:

په پـورتني سـتاینوم تړنـګ کـې (وړې) سـتاینوم او (سـترګې) سـتایلی دی. همدارنګـــــــــــــــــــــــــــــــــه د (عشق مې) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (مې) تولنـوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که مې نه زمویې په ویار د وړو سترګو
مې د عشق په میخانـه کې د مجاز را

(۱ : ۱۰)

- د عشق کبر وناز:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوییکی (عشـق) تولنـومی او (کبـر و نـاز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کارېدلی:

چې مې نه وې سرکوزې چاته بې ښکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لـه دولتـه د عشـق هسې کبر و نـاز را
(۱۰: ۱)

- د ګړۍ مېلمنه ورا:

په پورتني ترڼګ کې (مېلمنه ورا) ستاينوم ترڼګ دی (مېلمنه) ستاينوم او (ورا) ستايلی . ټول (د ګړۍ ميلمنه ورا) تول ترڼګ دی (د) تولوييکی (ګړۍ) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده يې زړه ترې په ډنګ ډنګ پورې
د ګړۍ ميـلمنه ورا ده دا دنيـــا
(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لويو خلکو
د هلکـو تمـاشـا ده دا دنيـا
(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني ترڼګ کې (لاعلاج رنځ) ستاينوم ترڼګ دی (لاعلاج) ستاينوم (رنځ) ستايلی . همدارنګه ټول ترڼګ تولي هم دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاينه يې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جرې منګور) په ستاينوم ترڼګ کې (بې دمه او بې جرې) ستاينومونه او (منګور) ستايلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم
که بې دمه بې جرې منګور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق سياه رويي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (سياه رويي) تولنوم دی. د (کښېدي انځور) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (کښېدې) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سياه رويۍ مه زهيرېږه
د ژوندون د کښېدي انځـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولۍ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولۍ) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترنګ دی (زړګی) قرينه (ولې) مستعارمنه (رګونه) مستعارله او (اوږدوالی، نری والی، جوړښت او نهيلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګي ولۍ ربېل کېدل) يوه ګړنه او مانا يې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کرېږې وروځې) ستاينوم ترنګ کې (کرېږې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی.

چې ربېي مې بې صرفې د زړګي ولې
کرېږې وروځې دي د يار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) ترنګ يوه ګړنه ده، د نارينه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېږه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جمله بديو سر پېغور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترنګ کې (تورې سترګې) ستاينوم ترنګ دی (تور) ستاينوم او (سترګې) ستايلی ، ټول ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (تورې سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا يوه ګړنه او مانا يې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګړنه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راځخه نه ځي
واقعـي د تـورو سترګو تـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييـکی (عشـق) تولنومی او (غـم) تولنوم دی.

چـې يې زه له خپله غمــه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ ستريوښي:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولوييکی(ښـادي) تولنـومی او (ستريوښـي) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښـادۍ ستريوښـي کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې(بې وياره) ستاينوم او (وصل) ستايلی دی.

چې ادا کا ورته يار بې وياره وصل
ځان ته وايي عاشقان هالـه ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييـکی (سـمنبر) تولنومی (پتـون) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترنګ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما
(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا ، استعاري ترنګ هم دی (داد) قرینه (نغمه) مستعارمنه او (اوازه، خبري) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوړ درنول) ګړنه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه وربانـدې ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما
(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګړنه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګړنه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۱۰: ۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (ترکو) تولنومى او (منګولې) تولنوم دى. د (پر زړه ګرځېدل) ترنګ ګرځنه او مانا يې (يو څوك يا څه يادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري ترنګ کې (د) تولوييکى (حنا) تولنومى (لړمون) تولنوم دى.

چې منګولې يې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وينو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (عشق) تولنومى (تېغ) تولنوم دى، بيا تشبيهي ترنګ دى (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د يو درد احساس) دى. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

چې يې زړه د عشق په تېغ سورى سورى شي
لاعلاج کاندي فرياد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزيزان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (خلوت) تولنومى او (عزيزان) تولنوم دى. د (ترکو کندى) بل تول ترنګ دى چې (د) تولوييکى (ترکو) تولنومى او (کندى) تولنوم دى. (زړه بدېدل) ترنګ ګرځنه او مانا يې(خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزيزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بيا
(۱۰: ۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خط اره:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (خط) تولنومی او (اره) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي تړنګ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډه صفت یې (یو ډول اغېز) دی.

وابه نه ړوم نـور مـخ له سـاده رویـو
که د خط اره مې کنبېږدي په تندي بیا
(۱۰ :۱۰)

- د عشق طاعونی رنځ:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (طـاعوني رنـځ) سـتاینوم تړنـګ (طـاعوني) ستاینوم او (رنځ) ستایلی دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (طاعونی رنځ) تولنوم دی. همدارنګه تشـبیهي تړنـګ هم دی (عشـق) لـه (طاعوني رنـځ) سـره تشـبیه شـوی دی (عشـق) مشـبه (طـاعونی رنـځ) مشـبه بـه او (سرغړونه، ظلم او ستم) یې ګډه صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حمید مل شـو
ژر به ښـخ شـي په هډېره کې د ماشـو
(۱۰ :۱۰)

- د ګوندی زړه:

پورتنی تړنـګ تـولي دی (د) تولـوییکی (ګونـدي) تولنـومی او (زړه) تولنـوم دی.

د ګوندی زړه ترېنه صبر کړه ناصحه !
له رندی سره حمید شه سوګندي بیا
(۱۰ :۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوییکی (زړه) تولنـومی (سـترګې او غـوږ) تولنوم دی.

ستـور د سر په سترګو غوږ اروي هم ویني

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګې غوړ بويه د زړه بينا شنوا
(۱۰: ۱۱)

- د ښو غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (باڼه/ ښو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا ترنګ تشبيهي هم دی (باڼه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنګي) ده. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که هر څو د ښو غشي کاره ولي
يو له نښې د زړه نه درومي خطا
(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنې کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ويسا
(۱۰:۱۲)

- د محبت ناکردې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (ناکردې) تولنوم دی.

ناکردې د محبت وسړي ورکا
په يوه لاس کې پياله په بل همسا
(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (پرهېز) تولنومی او (پخته کاري) تولنوم دی. د (عشق زورمندي) تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (بانه) ستايلی دی.

زه حميد کږو بڼو د ترکو غوښ کړم
په نصيب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترنګ يو ترښتي ستاينوم دی، په لاندې بيت کې ستايلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري. (زړه وړل) ترنګ پکې ګړنه او مانا يې (مينېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نه مني لکه آهو بلل زما
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترنګ کې (ګل) له (رخ) سره تشبيه شوی (ګل) مشبه به او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت يې (ښکلا) ده .

چې مې خيال شته د ګلرخو په ليمو کې
ګل ته نه دي مناسب کتل زما
(۱۰: ۱۴)

- د ښکليو در:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (ښکليو) تولنومی او (در) تولنوم دی.

مرم که ژوم سر زما ، د ښکليو در دی
نشته ځای بې دغه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترخنګ (تروه ترخه ورل) ګړنه او مانا یې (سپکې سپورې اوربدل، سرکوزول) ده.

وړې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وایه ولې په یوه نمرۍ حلـوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پـورتني ګړنې مانـا (نهیلـی، هـېښ و حیـران) ده. همدارنګـه د (لاس اوږدول) ګړنې مانا (ګدایي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوې لاس چاته حمیده !
ښــه یـې وړی لاس تـر زنـې بې نـوا
(۱۰: ۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (بې ادبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.
د (وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه ادیب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بیت کې یې وګورئ :

لامې زیات آه و فریاد د غم لښکر کا
خیژوي مې فوج په سر زما نقیب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د مینې ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به يې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د مینې ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیر له ما
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترښک کې (د) تولوييکی (وفا) تولنومی او (رسم و رواج) تولنوم دی.

ځو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپين لېمه:

په پورتني ستاينوميز ترښک کې (سپين) ستاينوم او (لېمه) ستايلی دی. د دې ترښک د (لېمه سپينېدل) ګړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاينوميز ترښک چې (توره) ستاينوم او (بلا) ستايلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړنې مانا (ځوك بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خيال:

پورتنی ترښک تولي دی (د) تولوييکی (قامت) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خيال تکيه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پورتنی ترښک تولي دی(د) تولوييکی (عشق) تولنومی (رنځ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترښک دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

نه سرې ورځنې مرې نه ترې رغېږې
خدای دې ځوك د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر اند ښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اند ښنه)تولنوم دی. د (خوا له کمره لګېدل) ګړنې مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اند ښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هيبت مې له کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لايق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لايق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړنې مانا (ډېربې عقل) ده. بلخوا، يو وييکترنګ (ارتباطي ترکيب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لايق به نه شي
څو يې عشق له عقله پلی جولاته کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به، ګډ صفت يې

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو یې سر ته د خط توره تر ملا نه کا

(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا

(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډ صفت یې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو یې لوغړن د آه په اور کړي
څوك به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا

(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې یو استعاري ترنګ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او (ځاځکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) یې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا

(۱۰: ۲۴)

- د ټکې شنه نمري:

www.melitahrik.com 0777 400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترنګ کې (شنه نمري) ستاينوم ترنګ دی (شين/ شنه) ستاينوم (نمري) ستايلی دی. همداسې تول ترنګ هم دی (د) تولوييکی (ټګی) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (د ټګی شنه نمري اغوستل) يوه ګړنه او مانا يې (مکر حيله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا يې (رعب او هيبت غورځول) ده. د دې ترڅنګ (خړکېدل) بله ګړنه او مانا يې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د ټګی
کله خړ شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې يې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (اړيکی پريکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګه

(مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا يې (بې وفايي، ناپامي، بې پروايي) ده.

يو دې زړه زما له بله لوريه تور کا
بيا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقيب له سر درده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا
(۱۰: ۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی تړنګ تشبیهي دی (هجر) مشبـه او (منګور) مشـبه بـه، ګډ صفت يې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګیا کول) تړنګ ګړنـه او مانا يې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زمـا په ځـای وي سمنبره
چې لګیا مې دې په زړه هجر منګور کا
(۱۰: ۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی تړنـګ يـوه ګړنـه او مانـا يـې (ډېره کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو
غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا
(۱۰: ۲۶)

- د ښه مخ همای:

په پـورتني تړنګ کې د (ښـه مخ) تړنګ سـتاینومیز دی (ښـه) سـتاینوم او (مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا تړنګ تولي هم دی (د) تولـوییکی (ښـه مـخ) تولنـومی او (همـای) تولنـوم دی. همدارنګـه يـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرینه ده.

د ښه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا
(۱۰: ۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنـومی او (جـادو) تولنـوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ترکو په جادو ړانده کاږه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- ترپښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزیزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېيل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېيي جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول ترړنګ د (مینې رنځ) دی. (د) تولوییکی (مینه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

بیانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د مینې دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني ترړنګ کې (اوم تار) ستاینوم ترړنګ دی (اوم)ستاینوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(تار)ستايلي دی.همدارنګه (د) تولـويیکی (سـکون) تولنـومی (اوم تـار) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) تړنګونه ګڼـې دي چې مانا يې (بې پايلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغـه زخم مې يې بيـا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خيال:

په پورتني ستاينوم تړنګ کې (خونخوار) ستاينوم (خيال) ستايلی دی. د دې ترڅنـــګ (زړه د مينې فواره کول) ګڼه او مانا يې (ډېره مينـه ورکـول، پـه مينـه کـې ډېـر اخـلاص) ده. د (مينـې فـواره) هـم شـعري تـول تړنـګ دی چـې (د) تولويیکی (مينه/ مينې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خيال د يار رانغی تماشو لـه
کـه مې زړه ورتـه د مينې فـواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی تړنګ يوه ګڼه او مانا يې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې يار د مهر لاس په سر رانه کېښ
که هر څو مې ځان يتيم او بېـچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

پـه پـورتني تشـبيهي تړنـګ کـې (ګـل) مشـبه بـه (ګـون) د تشـبيه تـوری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼـه او مانـا يـې (پسولل، ښکلنه او سينګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بيا د چـا د قتـل تياري کا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول ترېنګ په منځ کې بل ستاینوم ترېنګ (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

په رموز یې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا
(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترېنګ هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډ صفت یې (جوړښت او روښوالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

تویوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د دیدن خریداري کا
(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاینوم ترېنګ کې (بې لاسه) ستاینوم (لستوڼی) ستایلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب
(۱۰: ۳۵)

- مزرۍ سترګې:

په پورتني ستاینوم ترېنګ کې (مزرۍ) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. همداسې (خوب حرامول) کړنه او مانا یې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب
(۱۰: ۴۱)

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼک دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت يې (څور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ يم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سيخ:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (باڼه) تولنومی (سيخ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼک دی (باڼه) مشبه او(سيخ) مشبه به،ګډ صفت يې (جوړښت او اغيز) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

زړ په زر به مې کا غوښې
د بڼو په سيخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن درياب:

په پورتني شعري تول ترڼک کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی (درياب) تولنوم دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ستا د حسن و درياب ته
غير حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼک دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت يې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

خدای دې نه سېځي حميده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك د هجر په عذاب

(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګډه صفت يې (جوړښت) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ځکه ما څخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۱۰: ۴۲)

- د حيا د بحر دُر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حيا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حيا د بحر دُر يې مونده نه شي
که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کښېوتی په لاس باز يې د رقيب
(۱۰: ۴۴)

- داغلی زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (داغلی) ستاينوم دی (زړه) ستايلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمـن په ګلو نه وي بلبـلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولـوييکی (مراد) تولنومی او (ډيوه) تولنوم دی. همداسې (پـه اوبـو ډيـوه بلېـدل) ترنـګ ګړنـه او مانـا يـې (بختورېده، طالعمني) ده.

پـه اوبـو بـه دې ډيـوه شـي د مراد بلـه
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی او (قبلـه) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو اسـتعاري ترنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (قبلـه) مسـتعارمنه (غوښتنه او هيلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکليو
که بد ذات په دا باله شم که نيك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

پـه دې ترنـګ کې(مړاوې) سـتاينوم (سـترګې) سـتايلی دی. ددې ترځنـګ (سـترګې مړاوېـدل) ترنـګ ګړنـه ده، مانـا يـې (د سـترګو اغيـز ښـندې، شرمېدل، حيا کول) ده.

بې د يار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه نه کا رنځوران چاته جواب سخت
(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترڼک کې (خونخوارې) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. د (سترګو خونخوارېدل) ترڼک ګڼه او مانا يې (د سترګو اغېز ښندې، چاته د کړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غواړې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت
(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترڼک کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د تول ترڼک په منځ کې بل ستاينوم ترڼک (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاينوم او (غوټې) ستايلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دې زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپيدا ګره کشای دوست
(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترڼک کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غتهو سترګو رڼدېدل) ترڼک ګڼه او مانا يې (په لوی لاس ځان يا خپله ورتيا نفی کول) ده.

يار دې ويار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غتهو سترګو ړوند يم لکه بوت
(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترڼک يوه ګڼه او مانا يې (اورېدل، غوړ نيول، غوړ درنول) ده.

ښکلې نه درنوي غوږ په نورو دُرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په غوږ کاندي حمیده ستا یاقوت
(۱۰: ۴۹)

- د زړه تابنده نمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ترنګ (تابنده نمر) ستاینومیز دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې ښکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (مات کچکول) دی (مات)ستاینوم او(کچکول) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې ګډ صفت دی. د (روتۍ مورګه) تول ترنګ کې (د) تولوییکی (روتۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روتۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنګ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) یې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښنه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د مینې زخم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنا د مينې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکايت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډه صفت يې (فزيکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لړغون وو مينې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمايت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (منل، تسليمېدل، سرټيټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګڼه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډه صفت يې (نا لېوې او غيرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لړه که خوله پټه
اپلاتون ښخه کا سم سيده تقرير کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفينو مار:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوييکی (زلفين) تولنومی او (مار) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاړو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

- د مهر لاس:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (مهر) مستعارمنه (لورېینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- سپین ویل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (ربښتیا ویل، پاك ویل، غوځ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده !
کـه په ژبه اوېزاندې، لکـه صبح
(۱۰: ۵۷)

- د حیات اوبه:

په پورتني شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دې د حیات نوشلې نه دې
دا دې واړه نادانـي ده وهې جخ
(۱۰: ۵۸)

- د نفس سپی:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروایي، ناروا کول) یې ګډه ستاینه ده.

که منډې درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګېډې ثاه:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوییکی (ګېډه) تولنومی او (ثاه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی. (ګېډه) مشبه (ثاه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګېډې ثاه ته
چې دې نه دی یاد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي تړنګ هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) یې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې لید شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډیوه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او(ډیوه) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي تړنګ هم دی (مخ) مشبه (ډیوه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا یوه ګړنه او مانا یې (وهل ډبول) ده.

د یوسف د مخ ډیوه شوه هاله بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې سور کړ په څپېړو برادر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت يې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سيوري ونه شا په شا وې
څو يې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د ځيګر مخ:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رويه لکه ګل شي
که په وينو سره وينځې د ځيګر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترړنګ هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سياه رويي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېنوينځې د صبر په کوثر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لري په لاس کې

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ
(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاينوم ترنګ کې (شوخ) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګړنه او مانا يې (شرم، حيا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د مخ آيينه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (آيينه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (آيينه) مشبه به او (روښوالی، سپينوالی، ښکلا) يې ګډ صفت دی.

آيينه يې د مخ هسې پر حيا ده
چې نفس يې د نسيم لګي په ځان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د نسيم وږمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (نسيم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه يې د نسيم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور وړای نه شم لبان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی او (تورې زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاينوم ترنګ (تورې زلفې) دی (تورې) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) يې ګډ صفت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مــه اړوه مــخ دلــبــره، اوړي زمـا ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کټورې / له زانو کټورې غوښتل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هيله) ده. دا ګړنه يوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کټورې دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنايي ده د دنيـا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او ګډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، ياد ترنګ

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشبيهي هم دی (اوښې) مشبه (سيلاب) مشبه به او (جوړښت) يې ګډه ستاينه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سيلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سينه سول) ګړنه او مانا يې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترڼک (د فراق سينه) ده. په دې تول ترڼک کې (د) تولوييکی (فراق) تولنومی او (سينه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پيښ شم
چې سينه د فراق سوې کړم په تنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط ليکه:

په پورتني تول ترڼک کې(تور خط) ستاينوم ترڼک دی (تور) ستاينوم (خط) ستايلی دی. همدارنګه (د) تولوييکی (تورخط) تولنومی (ليکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپين ګډېدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (وارخطا کېدل، هك پك کېدل) ده.

د تور خط ليکه يې ګډه په سپين مخ شوه
تور و سپين زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خيال:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی(وصل) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خيال را څخه خور کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رمه باندې لېوه شه د موسی ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د ښکلیو پتکې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ښکلیو) تولنومی او (پتکې) تولنوم دی.

لویاوه یې پتکو لره د ښکلیو
چې ساته عبدالحمید شه په ځار ځار
(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (وصل) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا یې (اړیکی، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبی تر سیوري ناست یم مخ په نمر
(۱۰: ۷۰)

- د محبت آه فریاد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (محبت) تولنومی او (آه فریاد) تولنوم دی.

آه فریاد د محبت مشکله کاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر
(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (دوو سترګو) تولنومی او (کعبه) تولنوم دی. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترګو) شمېرلی دی (دوو سترګو) شمېرنوم ترنګ بولو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګېر و پېر
(۱۰: ۷۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د جدايۍ فوجونه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (جدايي) تولنومی او (فوجونه) تولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر
(۱۰: ۷۶)

- د مينې سر درد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (سر درد) تولنوم دی.

ورك به مې د مينې د سر درد نه شي حميده !
ولې چې ترلی سره وايي سرو سپر
(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (توري زلفې) تولنومی او (کفرستان) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې (تورو زلفو) ستاينوم ترنګ دی (تورې) ستاينوم او(زلفې) ستايلی دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي، توروالی) دی.

چې مې وليد کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ
(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (ځوربدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل ميدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼک هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) یې ګډه ستاینه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل یې هر زمان خوړ
(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترڼک ګڼه او مانا یې (نه اورېدل، غوږ کڼول) ده.

د رقیب د پند پومبه دې پکې ایښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز
(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګڼه او مانا یې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې څکه نه ځي د زړه سوز
(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحمید د خاطر زخم

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونده نه شي يو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاينوم ترنګ دی. (نوخېز) ستاينوم (حسن) ستايلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکليو
راته هېڅ شي د بهار د ګلـو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

پـه پـورتني ستاينوم ترنـګ کـې (وچ) سـتاينوم (ګوګـل) سـتايلی دی. بـل سـتاينوم ترنـګ (اوښـلني سـترګې) دی چې(اوښـلني) سـتاينوم (سـترګې) ستايلی دی.

وچ ګوګل زېړه ګونه اوښلني سترګې
په دعـوه کې د عشـق بويه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاينوم ترنګ دوه تـوکي لـري (شـکر) او (لـب). دواړه سره يوځـای شوي او يو ستاينوم يې رغولی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که يې لب د شکرلب زبېښلي نه دي
د حميد زبـان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (ترکـو) تولنـومی او (ښـکنځل) تولنوم دی.

په دعـا به څنـې څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهـد آمېز
(۱۰: ۸۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په لمن لاس لګول:

پورتنی ترِنګ ګړنه او مانا يې (مرسته او ملاترِغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمينـۍ
لګولی دی حميد ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پـورتني تـول ترِنـګ کـې (د) تولـوييکی (بوسـه) تولنومی او (ګـل و ثمـر) تولنـوم دی. بلخـوا يـو تشـبيهي ترِنـګ هـم دی (بوسـه) مشـبه (ګـل و ثمـر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) يې ګډ صفت دی.

چې ښېـې ګل و ثمر د بـوسې مـاتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول ترِنګ کې (د) تولـوييکی (آزار) تولنـومی او (غشـی) تولنـوم دی. بلخوا، يو اسـتعاري ترِنـګ هـم دی (آزار) قرينـه (غشـی) مسـتعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګـي
هېڅ ګوزار يې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پـورتنی ترِنـګ ګړنـه او مانـا يـې (د چـا پـه بـدمرغۍ کـې خپلـه نيکمرغـي ليدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

www.melitahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج تول سیاه پوش
لاعلاج له زړه ګوښه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق دیګ ځوښېدل / دیګ ځوښېدل:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دیګ ځوښېدل) تولنوم دی. همداسې ګړنه هم ده او مانا یې (لوړتیا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) په تول ترکیب کې (د) تولوییکی (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترکیب هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) یې ګډ صفت دی.

راغی دیګ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودرې د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ یم په عشق کې
بادشاهان به هسې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکیني زلفې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (مشکیني) ستاینوم (زلفې) ستایلی دی. بلخوا، تشبیهي هم ده (زلفې) له (مشکو) سره تشبیه شوې دي (زلفې) مشبه (مشك) مشبه به او ګډ وصف یې (تور رنګ او خوشبویي) ده. د دې ترځنګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانا یې (غم ځپلی، نتلی او ویرجن) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مې کېږي په مشکينو زلفو مينه
در په در يم لکه باد ، خاورې په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د ديد وړې مزرى :

په پورتني تول تړنګ کې (وړې مزرى) ستاينوم تړنګ دى (وړې) ستاينوم (مزرى) ستايلى دى. همدا ډول په ټول تول تړنګ کې(د) تولوييکى (ديد) تولنومى او(وړې مزرى) تولنوم دى.

په سبب د عشق دې هم را غرض نه کا
که د ديد وړي مزري شي سل په ما پېښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکى (پېغور) تولنومى او (داغ) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دى (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډ صفت يې(ځور او بد لګېدل) دى.

هر يو داغ شي د پېغور راپورې نښلى
چې بې ياره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکى (رخسار) تولنومى او (لمبه) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دى (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (د وړانګو پورته کېدل، يورنګ اغېز) دى. د (حسن فراش) په تول تړنګ کې (د) تولوييکى (حسن) تولنومى او (فراش) تولنوم دى.

په لمبه يې د رخسار وسه ايرې شه
چې يې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

www.milltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مينې اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (مينه) تولنومى او (اور) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دى (مينه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې(ځورول او کړول) دى.

چې په اور د مينې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ثابت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حيا پښه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (حيا) تولنومى او (پښه) تولنوم دى. همدارنګــه

(د حيا پښه ښويېدل) يوه ګړنه او مانا يې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حيا پښه مدام ښويږي
چې يې واخېسته د نس په هوى طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (ګل) ستاينوم او (بدن) ستايلى دى. بلخوا تشبيهي ترنګ دى (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت يې(نرموالي او پوستوالى) دى. د (سترګې پرانيستل) ترنګ ګړنه او مانا يې (سترګې غړول، ځېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانيځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوى:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (اوښو) تولنومى او (جوى) تولنوم دى.

ته په جوى زما داوښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه کېږي لکه باغ
(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) يې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترېنګ ګړنه او مانا يې (برېنډول، څرګندول، په زړورتيا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حميده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حريف
(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترېنګ هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زيانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور يې و علاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاينوم ترېنګ کې (برندې) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.

څه کرم لري د ښکليو برندې سترګې
چې د قتل و احتياج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترېنګ ګړنه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غمـونـو و امـواج تـه لـري شـوق
(۱۰: ۱۲۵)

- ګل اندام:

په پورتني ترڼک کې (ګل) ستاینوم او (اندام) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي ترڼـک دی (ګـل) مشـبه بـه (انـدام) مشـبه او ګـډه سـتاینه یـې (نرمـوالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغـور د هغـو سترګې شبنم وکاږي په نـوك
(۱۰: ۱۲۷)

- خونخوار لب:

په پورتني ستاینوم ترڼک کې (خونخوار) ستاینوم او (لب) ستایلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښتـه دلبـره
چې تغییر دی د حمید په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

- تش په توره:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (هسې، بې ځایه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا یې (ځان مشهورول، خپل مینه وال زیاتول) ده.

د وفـا مـال و متـاع پکـې هېـڅ نشته
تش په توره ګرموي ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

- د یقین سترګې:

پـه پـورتني تـول ترڼـک کـې (د) تولـوییکی (یقـین) تولنـومی او(سـترګې) تولنوم دی. د(سترګې سپړدل) ترڼک ګړنه او مانا یې (کتل او لیدل) ده.

چې یې عشق د یقین سترګې سپړدې نه دي
ځکـه پرېوست ارسـتو پــه ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خوښۍ جام:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنوم دی. د (درد وغم ایرې) په ترکیب کې (د) تولوییکی (درد و غم) تولنومی(ایرې) تولنوم دی.

سیده جام د خوښۍ نه وي په خوله ایښی
بیا ایرې د درد و غم کا پکې ګول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر د پوال:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عمر) تولنومی (د پوالل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عمر) مشبه (د پوالل) مشبه به او ګډ صفت یې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمر د پوالل پرېوتل) ترکیب ګڼنه او مانا یې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د پوال د عمر پرېوځي
چې یې زدویي د مظلوم د اوښو زیم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غرور) تولنومی (پومبه) تولنوم دی. د (پند نغمه) تول ترکیب کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی (نغمه) تولنوم دی.

د غرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غفلت) تولنومی (زخم) تولنوم دی. بیا یو استعاري ترکیب دی (غفلت) قرینه (زخم) مستعارمنه او (سرټیټی) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځیر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې یار زنځیر د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غونډو ویشتل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا یې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبیر سره تقدیر کله تغییر خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډیوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډ صفت یې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرینه (لاس) مستعارمنه او(هیلې) مستعارله دی. د (زلفو کوځه) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی(کوځه) تولنوم دی.

راله را همسا د قد د زړه په لاس کې
په کوځه کې ستا د زلفو شب کور پروت یم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه که کك وای د پېغور باد به وم وړی
ولې خاورې یم په در ستا په زور پروت یم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترنګ (بې آبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترګو زما ورك کا که حق وایم
(۱۰: ۱۵۸)

- د سترګو باز:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(سترګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرینه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځیر طُعمه) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځیګر طعمه نیول یا ورکول) ګړنه او مانا یې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التفات يې راته باز د سترګو نه کا
که هر څو ورته طُعمه د ځيګر نيسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاينوم ترڼګ کې (غونچه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

غونچه خوله چې په خبرو راته واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار يم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی (دُر) تولنوم دی.
همدارنګه استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرينه (دُر) مستعارمنه او (خبرې، هيلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قدم يې په پېيل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفار) تولنوم دی.
(تورې زلفې) بل ستاينوم ترڼګ دی (تور) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی.
همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفار) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي يا توروالی) دی.

ومې باسي د سکون له دينداري
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشق جهل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (جهل) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډه صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نه وړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترخنګ (په څنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په څنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (باران) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډه صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې د برې درد بدل) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجمر مې يې د مخ لوږې له شوقه
د سپند په طـور کسـي لـه چشمانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو څراغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولـوييـکی (لبـان) تولنـومی او (څـراغ) تولنـوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (لبان) مشبه (څراغ) مشبـه بـه او ګډ صفت يې (سوروالی يا سرې ورانګې) دی. د (وره خولـه) پـه ستـاينوم ترنګ کې (وره) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

ګفتګوی به يې بيا نه مونده وره خوله
کـه څـراغ ورته بـل نه وي د لبانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مژګانو تېره غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم ترنګ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مژګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځني تښتي
چې په ګورت کا تېره غشي د مژګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- ميګوني شونډې:

پورتنی ترنګ تشبيهي دی (مي) مشبه به (ګونـه) د تشـبيه تـوری (شـونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې ګډ صفت دی.

چې حميد کا په ميګونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تـول ترړنګ کې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (اور) تولنـوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (عشق) مشـبه (اور) مشـبه بـه او ګډه صفت يې (ګرمښت او کيفي يورنګي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زمـا صورت ګېډۍ کړې د وښــو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (تـوبری) تولنـوم دی. دلتـه (زړګـی کېـدل) ګړنـه او مانـا يـې (ډيـر ګرانښـت، لـه ځانـه نـه بېلېدونی څيز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړګی شـه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښـــو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاڼي اورېدل:

پـورتنی ترړنـګ يـوه ګړنـه او مانـا يـې (ډېـرې اندېښـنې، ډېرې پرېښـانۍ ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکـه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاڼي په رشـو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خيال:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (خيال) تولنـوم دی.

دا ديار د وروځو خيال دی نه پوهېږم
کـه لـړم مې ټکوهي زړه پـه لشـو
(۱۰: ۱۷۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډ صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترنګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلوميږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تېغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت یې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې ووت د دیدن د جنګ په هپه
ولي غشي د نظر په ښي په چپه
(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت یې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حمید د غم مغل راوخاته
(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه یې زړګی دوه نیمه وچوي
نه نیسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاینوم ترنګ کې(تورې)ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې(جوړښت) دی.

چې په تېغ د تورو زلفو ومرم ښایي
که مې بوی د مښکو درومي له تربته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکى (خط) تولنومى او (غبار) تولنوم دى. بلخوا ، يو استعاري ترڼک هم دى (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(وينبته، توروالى او اغېز) يې مستعارله دى.

د مراد حسن ځني ځي پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکى (صبر) تولنومى او (غر) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دى (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالى) دى.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

- د عشق ښهر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکى (عشق) تولنومى او (ښهر) تولنوم دى.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خيژي شور په څه
(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکى (مژګان) تولنومى او (کاږه غشي) تولنوم دى. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم ترڼک کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلى دى.همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دى (مژګان) مشبه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کاږه غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مژګانو
کـه يې کج ګوزاروي لګي سيـده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مينه کړم په ښکليو
چې د عـقـل ستـن مې ووته لـه کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنـومی او (تبـه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبـه د عشـق نه ګـڼې شېبـره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کيږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګـه يـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (کـډه) مسـتعارمنه او (مينه، باور) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښيې راته هزار لـوړې ژورې
د زړه کډې به له تا، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (فکـر) تولنـومی او (شـخوند) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو اسـتعاري ترڼـګ هـم دی (فکـر) قرينـه (شـخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړی نه دی
چې شـه مـه کـوه خبره لـواړه لـواړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډېو کوثر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (شونډې) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترڼګ هم دی (شونډې) قرينه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالی) يې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستـا دشونډېو نصيب نه شي
خدای مې هيڅکله دا هسې شهيد مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (نجار) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه بـه او ګډ صفت يې (ځورول، رنځول) دی.

چې د عشـق نجار اره کړم سر ترپايه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (دړه) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه چې ښېله مې په غم شوه د زړه دړه
ګوندې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکيب هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت يې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د يار د هجر هسې دروند دی
لکه ايښی په سينه وي غر د پاسه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاينوم ترکيب کې (مغرور) ستاينوم او (حسن) ستايلی دی.

په يو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت يې (تاو، سوز) دی.

څوك و کومې خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامې دنيا پورې د غم اور شه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترکيب يوه ګړنه او مانا يې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعيت څه غير وزير

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (حکم) قرینه (جام) مستعارمنه او (واکې، واك) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترڼک کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت یې (ځواك او زور) دی.

تار په تار یې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځیر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی(طمعې) تولنومی او (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (طمعه) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

نور قیدونه واړه سهل دي حمیده !
خو په غاړه دې د طمعې زنځیر مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاینوم ترڼک دی (پرېشانه) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) تړنگ گړنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند یښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د گومان لینده:

دا تړنگ تولي دی (د) تولوییکی(گومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی.
د (باور غشی)په شعري تول تړنگ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د گومان لینده بر کښه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرگ مزری:

په پورتني تول تړنگ کې (د) تولوییکی (مرگ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرگ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنکۍ خوله:

په پورتني ستاینوم تړنگ کې (تنکۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د (زړه تنگېدل) تړنگ گړنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنکۍ خولې تصور واخېست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنگه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول تړنگ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنګ دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راخخه وکاږي تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترنګ دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په ګریوان کښېښنو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنګ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن ماڼۍ مې زېر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سېلاب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سېلاب) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترړنګ هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډ صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګـنـده د نفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرې زلفې:

دا ترړنګ ستاینومیز دی (منګرې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښی د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزری:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترړنګ هم دی (پرهېز) قرینه (مزری) مستعارمنه او (ځواک، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پرهـېز پـه مـزرو واچـوي وري
(۱۰: ۲۷۳)

- زري فکر:

پورتنی شعري ترړنګ ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایې حمیده !
دا زري فـکـر دې مـه شه نظـري
(۱۰: ۲۷۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د شګو پړی:

دا ترڼګ تـولي دی (د) تولـوييکی (شـګو) تولنـومی او (پـړی) تولنـوم دی. همدارنګه (د شګو پړی غړل) ګړنه او مانا يې (هېڅ ، بې مانا ، بې ګټې او ناشونی کـار کـول) ده. د (لېچـي غـړل) ترڼـګ هـم ګړنـه او مـانـا يـې (اراده، هوډ ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غـړي
هغـه غـړي په مانـا د شګـو پـړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (غمونـه) تولنـومی او (غـوټې) تولنـوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (غمونه) مشبه (غـوټې) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سـپړل) ترڼـګ ګړنـه او مانا يې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شـونډې سـپړل) هـم ګړنـه او مانا يې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړي
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزری:

په پورتني تول ترڼګ کې(د) تولوييکی (عشق) تولنـومی او (مـزری) تولنـوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشـق) مشـبه (مـزری) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (زور و ځواك) دی. د (خيږې ښتېل) ترڼګ ګړنـه او مانـا يـې (چاته ګواښېدل، ځوك ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ښتېلې يې مدام راتـه خيـږې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) تړنګ ستاینومیز دی (تورې) ستاینوم او(زلفې)ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

بیا به څوك ته په زندی اوېزان وژني
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پړي
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دي.

بیا له کومه رخه اور په حمید بل شه
چې له خولې یې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زیږېدل:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حمید د یار له غم کا سوې کریږه
د پېریانو غوني زیږ د پوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت یې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د یار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قیامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنګ هم دی (وصال) قرینه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د یار د هجر
تسلي یې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تودېدل) ترنګ ګڼه او مانا یې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د مینې سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترنګ ستاینومیز دی (تور) ستاینوم او(دېو) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډه صفت یې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې یې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت یې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (خوږې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (تریخ صبر) ستاینوم ترنګ کې (تریخ) ستاینوم او (صبر) ستایلی دی.

چې تر خولې یې شي خواږه د خوږو شونډو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي
(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتنی ستاينوم ترکيب کې (نامحرم) ستاينوم او (ساقي) ستاينوم دی. د (ځان ويني ښبل) ترکيب ګرنه او مانا يې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده
د شرابو په ځای ويني د ځان ښبي
(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (خواږه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت يې (کيفيت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدايي زر زر راغی
(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسيا:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اسيا) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکيب هم دی (هجر) مشبه (اسيا) مشبه به او ګډ صفت يې (ځور، رنځ او ټکېدل) دی.

څه بلا سخته دانه يم نه پوهېږم
چې کسيا نه شوم د هجر په اسيا کې
(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ څراغ:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (مخ) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا او ورانګې خپرول) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم خپسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګړنه او مانا یې(له کړاوه سترېدل، ځورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زېب و زینت کا لکه می په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترڼګ کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترڼګ تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خېلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترړنګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا، خوشبويي او رنګ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګير و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترړنګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بويه
تياری د يار د خيال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- ياقوتي شونډې:

پورتنی ترړنګ ستاينوميز دی (ياقوتي) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.

تويول به ورته چا ګوهر د اوښو
که موندی ياقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترړنګ هم دی (سترګې) قرينه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع يې (يورنګ تګ يا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترړنګ ګړنه او مانا يې (ځان ښکلی کول / سينګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بيا به توی کړې نه پوهېږم د چا وينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترکیب تولی دی (د) تولوییکی(شبنم) تولنومی او (اوښي) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (شبنم) قرینه (اوښي) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع یي (جوړښت) دی. د (ویني ژړل) ترکیب ګرنه او مانا یي (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنايۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله ويني
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکین خال:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مشکین) ستاینوم او (خال) ستایلی دی.

مشکين خال دې په سرو شونډو هسې زيب کا
لکه مست په ميخانه کې ملنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۱)

- د عشق بلا:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یي (مصیبت او ناورین) دی.

هسې زه د عشق بلا په خير ګڼمه
لکه څوک په خوله کې خوښ د پلنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یي (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبين:

پورتنی ترېنګ تشبيهي دی (مه) مشبه به (جبين) مشبه او ګډه صفت يې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډيـوې د بلـولـو حاجت نشتـه
په هغه کور کې چې ناست مه جبين ته يې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترېنګ هم دی (زړه) قرينه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مستعارله دی. د (د زړه غوټه پرانتل) ترېنګ ګړنه او مانا يې (راز برسېرول ، د زړه خبره ويل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبۍ تور:

دا ترېنګ يوه ګړنه او مانا يې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترېنګ هم يوه ګړنه اومانا يې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې يار په سفر تللی زه په کور يم
ګويا مخ په تبۍ تور او په خره سور يم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترېنګ هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډه صفت يې (مصيبت او رنځ) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه راولې آشنـا په سفـر تللى
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (هجـران) تولنـومی او (ناسـور) تولنـوم دی. بلخـوا يـو اسـتعاري ترڼـګ هـم دی (هجـران) قرينـه (ناسـور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مسـتعارله دی. د (سترګې وا کـول) ترڼـګ ګرڼـه او مانا يې (غړول، ځېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (حسـن) تولنـومی او (تـوره) تولنوم دی. تشبيهي ترڼګ هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه بـه او ګډ صفت يې (اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (مـخ) تولنـومی او (شـمع) تولنـوم دی. تشبيهي ترڼـګ هـم دی (مـخ) مشـبه (شـمع) مشـبه بـه او ګـډ صفت يې (ښکلا او وړانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم وربانديې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خام خُمار:

پورتنی ترړنګ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو
شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو
(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترړنګ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو
د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو
(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) ترړنګ ستاينوميز دی (سرې) ستاينوم او (لمبې) ستايلی دی. بلخوا، تشبيهي ترړنګ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو ستړګو سره کول) ترړنګ ګړنه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که يو ځل درباندې تورې سترګې سرې که
سرې لمبې به دې د قهر مړې ايرې که
(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترړنګ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تريخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) ترړنګ هم ګړنه او مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې (ډېره غوسه) ده.

چې يې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور يې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پهې يې دا کفايت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترېنګ هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او ګډ صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان يې جلوه ګر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترېنګ هم دی (زړه) قرينه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډیوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبیهي ترڼګ هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت یې (رنځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتهی ایرې
کېوتلې د غمونو په ګیرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لینده:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (کږې وروځې) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترڼګ ستاینومیز دی (کږې) ستاینوم او (وروځې) ستایلی دی. بلخوا یو تشبیهي ترڼګ هم دی(کږې وروځې) مشبه (لینده) مشبه به او ګډ صفت یې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لینده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په نښه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګین زړه:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (سنګین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګیت کړ
سنګین زړه لکه دانه کور و چیت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترڼګ هم دی (عقل) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواك) مستعارله دی.

یکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې يې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زارۍ پښې نیول) ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زارۍ د عقل پښې
نیوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شیشه:

دا ترکیب ستاینومیز دی (د) تولوييکی (ادب) تولنومی او (شیشه) تولنوم دی.

دایره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شیشه یې وویشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- تورې طالع:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (تورې) ستاینوم او (طالع) ستایلی دی. بلخوا، استعاري ترکیب هم دی (طالع) قرینه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق تورې طالع، څه خو وبرېښنه
ګوندې وکه باندې یار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوييکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترکیب هم دی (مخ) قرینه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښایست وړانګې) مستعارله دی.

سرومال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف یې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ:

دا ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (بېزار، توبه ایستونکی) ده.

د اغیارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د یار د مینې په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مهر دم:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې يې دم ورباندې ۀ پر د مهر پو کړ
بې رحمۍ شلولی زخم يې رفو کړ
(۱۰: ۳۹۸)

- د سترګو اوبه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري تړنګ هم دی (سترګې) قرينه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع يې (جوړښت) دی.

له خسته يې د يارانو کړم بيان څه
په اوبو د سترګو لاس وينځم عيان څه
(۱۰: ۴۰۰)

- د اُميد لال:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای باندې د بخت سايه ګستر شو
د اميد لال يې روښن په خاکستر شو
(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري تړنګ هم دی (عقل) قرينه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مينه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخرې په پومبه کې
(۱۰: ۴۱۰)

- ميګون حسن:

پورتنی تړنګ تشبيهي دی (مې) مشبه به (ګون) د تشبيه توری او(حسن)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توکه پورتنی ترنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شونډې) ستاینوم ترنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم ټول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غاښېدل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تړنګ ګړنه او مانا یې (هېښېدل، حیرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې یې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپینو اوښو سیند:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(سپیني اوښې) تولنومی او (سیند) تولنوم دی. د (سپیني اوښې) ستاینوم تړنګ کې (سپېني) ستاینوم او (اوښې) ستایلی دی. د (غم غبار) تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته یې سیند د سپینو اوښو په مخ باندې
کړه یې زړه د غم غبار تر سیاهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لرې کول) تړنګ ګړنه او مانا یې (پام کول، ځیرېدل، غوږ نیول) ده.

واړه یو ځله آغازې کړې خبرې
هر یوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کرم) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او ګډ صفت یې(سړول، له غضب او اور سره ضدیت) دی. د (غضب اور) تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (کړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضدیت) دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وڅه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمې اوبښې:

پورتنی ترڼک ستاینومیز دی (ګرمې) ستاینوم او (اوبښې) ستایلی دی.

د یتیم د ګرمو اوبښو په ګداز ږو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز ږو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پیې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پیې) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تیغ:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تیغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼک هم دی (هجر) مشبه (تیغ) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه څه ملالېږې، ملالېږم
که وایم څه په تیغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سیب:

په دې تول ترڼک کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سیب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، یو تشبیهي ترڼک هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترڼک ګړنه او مانا یې (ډارېدل، بوږنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنـې ور عـطاء شـو
په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی(لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼک هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او ګډه صفت یې (سوروالی) دی.

لا یې لعل د لبانو درخشـان وو
د غمزې تېغ یې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی. همدارنګه یوه ګړنه هم ده او مانا یې (خنډ، مانع، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکه ګل په مخ نګار په زړه افکار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی(غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

ببرته وجار ابسته ترکو دُر د غوږو
جوهـریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته اېښی د اُمید دی
که مې ونیوه ستا فضل غوره صید دی
(۱۰: ۵۵۸)

- لاس اوږدول:

دا ترکیب کړنه او مانا يې (مرسته غوښتل، خير غوښتل) ده.

و هر څیز ته چې يې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو يې د شرف قبول پېرزو شه
(۱۰: ۵۷۳)

- د اُمید بړوسه غونچه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (بړوسه غونچه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترکیب ستاینومیز دی (بړوسه) ستاینوم او (غونچه) ستایلی دی.

د نسیم په خبر پېره په باغ زما کړه
د اُمید بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

- د هجر رنځ:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډه صفت يې (ځورول او کړول) دی.

خاصیت د شفا نه دی ځنې تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

- د عشق ژامه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوییکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترنګ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت یې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وینو وللې مخ د سخن شي
سرخرویي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوږو دُر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه، غوږ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په میاشت شي لکه میاشت یوه دهره
ده د زړه د غوږو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لینده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (وروځې) مشبه (لینده) مشبه به او ګډه صفت یې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لینده د وروځو کړه بر کښه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت یې (لویوالی اوجوړښت) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (اوښي) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاخه کله کښېنه لارې ګوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو ګوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (زلفي) تولنومی او (دام) تولنوم دی.
بلخوا، يو تشبيهي ترړنګ هم دی (زلفي) مشبه (دام) مشبه به او ګډه صفت يې (جوړښت او راګيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوباره پکې دانه د فرېب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- اور پورې کول:

دا ترړنګ ګړنه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنګ به سره لمبه قهر و غضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (خاورې) تولنوم دی. د (غم خاورې خوړل) ګړنه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده سترګې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کينې زنګار) ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (کينې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار يې لرې له سينې شه
د کينې زنګار يې ورك لـه آيينې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (آزار) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشبه بـه او ګډ صفت يې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پورتنی ترېنګ ستاينوميز دی (مرمر) ستاينوم او (لب) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترېنګ هم دی (مرمر) مشبه به (لب) مشبه او (جوړښتي يورنګي) يې ګډ وصف دی.

خبردار يې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (سترګو) تولنومی او (خس) تولنوم دی. همدارنګه يوه ګړنه هم ده . مانا يې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقيب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي يا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زړه سوي لوګی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترکیب ستاینومیز دی (آتشي) ستاینوم او (آه) ستایلی دی.

چې به ده آتشي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او(شربت) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترکیب هم دی (وصل) قرینه (شربت) مستعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېڅلی
عاقبت یې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.millitahrik.com 0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (مستې) ستاینوم او(سترګې) ستایلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شپږ مستو غزالـه وو
(۱۰: ۶۷۱)

- بڼوسې شونډې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (بڼوسې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (شبنم سپینې غوټۍ) ترکیب هم تولي دی (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی او (سپینې غوټۍ) تولنوم دی. د (سپینې غوټۍ) ترکیب ستاینومیز دی (سپینې) ستاینوم او (غوټۍ) ستایلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بړوسي شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپینې غوټۍ پـکې دنـدان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مویه:

دا تړنګ ستاینومیز دی (عنبر) ستاینوم او (مویه) ستایلی دی. همدارنګـه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صـفت یې (توروالی او خوشبویي) دی، نو یو تشبیهي تړنګ هم دی.

لـه سبزۍ شـوه بنېـوه د عـنبر مویو
سره لاله یې اننګي وو د خوب رویو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پیالې:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(شفق) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

چې تمامې یې پیالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستوري راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوښۍ ډیوه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (خوښـۍ) تولنـومی او (ډیـوه) تولنوم دی.
د (خوښۍ ډیوه بلېدل) ګڼـه اومانا یې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډیوه یې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې یې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼـا د زړه وګـورم د زړه جمـع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مښل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترڼک ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده بـه مښـل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مينې پيالې:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

شـاه نوشلي پيـاپی پيـالـې د مـينې
ښـې ګدا کاسې کاسې د ځيګر وينې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترڼـک تـولي دی (د) تولـوييکی (صـبر) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترڼک هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يـې (رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترڼـک ګړنـه او مانـا يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کـړه د صبر پـه اور بلـه د مـراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترڼـک تـولي دی (د) تولـوييکی (روح)تولنـومی او (مرغـه) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترڼک هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه به او ګډ صفت يې (الوتل) دی.

که د زوی لږ و ډېر په خوب لارغه شي
الـوتو ته ساز د پلار د روح مـرغـه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پړی کېدل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې(پېغورېدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو یې نه کاندي وفا د پوزې پړی
یار د یار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم پـه دم یې زیاتېدلـه بیماري
د مرګ غشی یې خوړلی وو کـاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُمید نمر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درویش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کـرم نعـره یې هسك د اُمید نمر شـه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرایۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترکیب یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ناڅـاپي پـه کـړاو پرېوتـل، پـه اندېښنـو ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په یوه غم کا مخ په لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه اسماني کاڼي په ما پرېووت څه بلا یم
(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال
خود به شي انګشت نمای لکه هلال
(۹: ۴)

- د اوسپنو چڼې چیچل:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپني چڼې شوې پرې چیچلې
خدایزده پخ کړه، هغه غاښ کومو ترشو
(۹: ۶)

- ايمان خوړل:

دا ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (ډېر زيانمنېدل، زيان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دين و ايمان خوړ
(۹: ۷)

- بلا پسي کول / کېدل:

دا ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهيلی) ده.
همداسې (لېمه سپينېدل) ترړنګ هم ګړنه او مانا يې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په يار پسي لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسي کوي توره بلا
(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه اومانا يې (پاملرنه، لورېينه) ده.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه ! فـهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنى ترنګ ګړنه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سينه دوه نيمه کېدل) بلـه ګړنـه او مانـا يـې (غمېـدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سينه ګوره دوه نيمه
هله پل ږده د څره سخن په سيمه
(۹: ۲۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- پلو لرې کول:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ څرګندول او بربنډول) ده.

کـه يې څوك له مخه لرې که پلو
د ښايست مخى يې نشته هېڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنى ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (ګومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.

ماته عين په سور مخ، مختور ليده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تشې شلومبې شاربي سرخوړې کا
چې ښادي غـواړي بې غمـه بې منتـه
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبـح په څېر خانـدې لـه غـروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مـې ماړوه پـه تـورو سپيـن صنمـه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د داني په طمـع بند ازاد مـرغـه شـي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهاري، سربښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی و مـاتـه پـه عنـاد

(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځني نه درېغول:

دا ترېنگ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به دریغ نه کا ځني ځان جهان په صبر
ووینـي کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستـا

(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترېنگ یوه ګړنه او مانا یې (ځان پـه څـه کـې ګڼل، راوسـتل، د ځـان دریځ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا

(۹: ۴۵)

- ځان غتېول:

دا ترېنگ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایي نه لري په زړه کې
بېهوده ځان غتېوي په خوله یې پوه

(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترېنگ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي
کـه د زهـد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا

(۹: ۴۸)

- ځان مړل:

دا ترېنگ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـړدې کولـو تـه پلمـه لټول، ځـان نـږدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

محض مړي پورې ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (درناوی کول، د یار د در د خاورو قدر کول) ده.

پرېواته د رقیبانو په سر کاڼي
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خپرې ځتل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ګواښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ځتلې یې مدام راته خپرې
(۹: ۶۶)

- خره خسې کول:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسې کول وکړه یوه نه شوم
ریش کنده، جامه پاره له لېونتوبه
(۹: ۶۷)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خوب لیدل:

پورتنی ترڅک یوه کړنه او مانا یې (له خیال سره لوبېدل، سوچونه کول) ده.

د دنیا هوئ هوس د خوب لیده دي
چې خوب وړی شي راوینس، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترڅک یوه کړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپه کېدل، اړېکي شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لذت زهر، زقوم دی د اخلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترڅک یوه کړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقانو په ژوندون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترڅک یوه کړنه او مانا یې(څه ویل، نظر څرګندونه، ګیله ګول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترڅک یوه کړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیـا پــه کـور مې واوري ږلـۍ
په خندا چې راته سپین کاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په لیده مې د یار وتښتي رنګ هسې
لکه نور په کتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (مینېدل، زړه بایلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه یخول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.

لکـه ته کـوې د بـل پــه مـرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه کاندي ځوك یخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (پستې او خوږې خبرې کـول، ښـه خـوی) ده.

دا رمـوز کـا د یار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱ ـ رښتين زيور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۲ ـ رښتين، صديق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاريخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۳ ـ رښتين، صديق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکيبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۴ ـ روهي، محمد صديق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصيلاتو وزارت.
۵ ـ زيور، زيورالدين (۱۳۸۶ ل) ادبتاريخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۶ ـ زيار، مجاوراحمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښويه. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
۷ ـ زيار، مجاوراحمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمېچ يا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
۸ ـ سنګروال نيازی، شهسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبياتو معاصر تاريخ. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
۹ ـ صميم، محمدآصف (۱۳۷۸ل) د لرغوني شاعرۍ ګړنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختيا ټولنه .
۱۰ ـ مومند ، عبدالحميد (۱۳۸۳ ل) کليات. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
۱۱ ـ هاشمي، سيد محی الدين (۱۳۸۱ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اريك د ګرځنده کتابتونو اداره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبیاتو د ایجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبیاتو تاریخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانـي

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (الحاج وحیدالله ولیزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.meltahrik.com 0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library